

סכנתו השנייה של הטרור / נתן אלתרמן

1

מאז מלחמת-ששת-הימים היה המושג "קביעת עובדות" חרם למדיניות הישראלית המוצהרת.

זאת לא רק לענין ההתנחלות, אלא לגבי כל משמעות עמידתנו על גבולות הפסקת-האש.

בשקידה רבה עמלה מדיניותנו לשמור מציאות חדשה זו מכל דבר שמעבר לניסוח הדיפלומאטי, מכל פירוש העשוי לשוות לנוכחות הישראלית על הגבולות החדשים צביון ומהות שאינם רק צבאיים בלבד ואינם רק תוצאות מלחמה שנכפתה עלינו.

המאמצים המדיניים בכיוון זה עלו בהצלחה לא מועטת, אלא שמבחינה מסויימת גדשה, כנראה, הצלחה זו את הסאה. שכן לא רק הטבע אינו סובל את הריקות, גם המדיניות כך.

ולא לשווא אנו עומדים ורואים עכשיו כי מציאות סטרילית זו, שמדינאינו כה נזהרו לשמור עליה, בעיני העולם, מפני תוכן רעיוני, היסטורי, אנושי כלשהו, שוב אינה נראית בעולם ריקה כפי מה שעמלנו להראותה.

היא מתמלאה תוכן, ותוכן זהה עיקרו כיום – הן מבחינת התדמית והן מצד "קביעת העובדות" – קיומו של כוח ערבי אשר חוגים רבים יותר ויותר בעולם רואים אות כלוחם על החירות ועל הכבוד נגד נוכחות צבאית יהודית, אשר עיקרה אינו אלא כוח הצבא והמשטרה והסוהר.

2

למעשה, כבר מזמן השלמנו עם כך שאין בידינו למנוע את דעת-הקהל בעלם מלראות צד שווה בין ה"פתח" ובין לוחמי הרזיסטאנס של צרפת, ועל אחת כמה וכמה הווייטקונג.

נסיונות חלושים שנעשו מצדנו להפריך השוואות אלו ולהסביר את ההבדל, נפסקו למעשה, וכיום אנו מסתפקים רק באנחה עמקנית של "זר לא יבין זאת".

אך כשלון הסברתנו בענין זה אולי אנו מקרה ואינו רק פרי קהות-מוחין של מקבלי חומר ההסברה והאינפורמציה שאנו מספקים.

שכן מי שבא להפריך את מידת הלגיטימיות של הטרור הערבי, כתנועת־שחרור, אינו יכול לעשות כן כל עוד הוא מאשר ומקבל את הנחת־היסוד האומרת כי עמידתנו על הגבולות החדשים היא עמידת כובשים בלבד וכי השטחים שמדובר בהם הם "טריטוריות ערביות" מבחינתן שייכותן המדינית לנאצר או לחוסיין.

כל זמן שכך הדבר, כל זמן שמדיניותנו שוקדת להימנע מכל דבר שיש בו כדי לפגום בהנחה זו, פגם של ניסוח "לא זהיר", או פגם של התנחלות המשבשת את "האופציות הפתוחות", קשה להבין כיצד ועל סמך מה אנו מבקשים שמלחמתנו בטרור הערבי תיראה שונה ממלחמתו של כובש נגד תנועת־שחרור.

ואין זה רק עין של הסברה. זה ענין מהותי של המלחמה עצמה, של סיכויי הצדדים המעורבים בה.

שכן ברובד זה קובע הרקע העקרוני אף יותר מאשר במלחמה חזיתית שבין מדינה למדינה. ברובד זה, של מלחמה בטרור, אין עקיפין ואין מקום לסטייה מן המתכונת הקלאסית הנגזרת. אם אין אנו נותנים במציאות חדשה זו של עמידתנו על גבולות החדשים כל תוכן נוסף על הנוכחות הצבאית, הרי שאין כאן אלא עימות בין כוח כובש ובין כוח מורד ומשחרר, ובמקרה זה הכל יודעים עם מי הצדק והכל יודעים מה תהיה התוצאה.

3

במשך כל שנות ההתישבות היהודית בארץ־ישראל – אפילו בעת המהומות של שנות השלושים – לא עלה בידי הכנופיות הערבית להופיע ככוח בעל הילה של תנועת־שחרור. אפילו בזמן שהן נלחמו גם נגד כוחותיה של מעצמה אימפריאליסטית מובהקת כבריטניה באותם ימים. אפילו באותו פרק־זמן שב היה שיתוף צבאי ממש בין כוחות־המגן של הישוב ובין הבריטים, לא הצליחו הכנופיות להציג את מלחמתן נגד הישוב באור "מתקדם".

את ההצלחה הזאת מנע מהן – ולו יישמע כיום הדבר מגוחך ומשונה קמעה – האופי הציוני של המפעל ההודי בארץ־ישראל, אותו אופי ציוני, לאומני, היסטורי, מיסטי, לאומי, חלוצי, מתנחל התנחלויות־קבע דווקא, ומדבר על ארץ־ישראל בשלימותה דווקא, בקיצור כל אותו צירוף של ענינים שכיום מדיניותנו רואה בהם דברים שהם מלהזכירם, שכן הם מכשולים בפני השלום, ומכל מקום חשיבותם בטלה בששים לעומת עקרונות "הדבקות בשליחות יארינג".

ההצלחה הרבה שהצלחנו לחטא את המציאות החדשה שאחרי מלחמת־ששת־הימים מכל הנגיפים הציוניים של תולדות העם והארץ נותנת כיום אותותיה ואנו רואים כיצד עובד לידי ה"פתח" דגל המרי האנושי נגד השיעבוד והקיפוח, דגל התחיה, דגל הנרדף הקם על רודפו, בקיצור כל אותם ערכים אשר העם היהודי שילם בתולדותיו מחיר מחריד כל־כך בעד הזכות הנוראה להיות כמעט בעל מונופול עליהם ולהביאם עד הלום.

תמורה זו, שאולי עוד אין אנו תופסים משמעותה, מתחוללת לא רק בדעת־הקהל בעולם אלא אף בציבורו פנימה, ולא רק בקשר עם המציאות שאחרי מלחמת־ששת־הימים. היא, אם אפשר לומר, גם תמורה רטרואקטיבית.

העובדה שעמידתנו בלב לבה של ארץ־ישראל "החדשה" נראית לנו כעמידה של מיקוח גרידא, העובדה שנאמני ההתישבות היהודית והמובהקים שבחלוצים מזדעזעים כשהם שומעים על כוונה להתנחל חילה "בשטחים" אלה, עובדה זו נוסכת משמעותה גם אחורנית בשטח, אל מה שמעבר מזה של הקו הירוק, אל תחום מדינת ישראל עצמה, וגם אחורנית בזמן, אל תולדות הישוב. יחד עם רתיעתנו מפני קביעת זכותנו המדינית וההתישבותית בשטחים החדשים, מתערערת בלב רבים גם הכרת זכותנו בארץ־ישראל בכלל.

כבר התרגלנו לשמוע ערעורים וספקות לגבי זכות זו, הן כעיונים של הרהורי כפירה והן כבשורות־אמונה חדשות, ובין דברים אלה אתה מוצא גם לבטים דקים־מן־הדקים (כגון שייסוד־תל־אביב הוא עצמו כבר היה עול כלפי יפו) וגם סימני־בערות עבים כשקים, כמו בענין הקולוניאליזם שהוא, כביכול, עיקרה של הציונות. כל הדברים הללו כבר אינם מפתיעים ואינם מפליאים אותנו.

רגשי פליאה והפתעה זעזעו אותנו רק שעה ששמענו כי צעירים ערביים, אזרחי ישראל, נמצאו מעורבים בפעולות ה"פתח". זאת לא פיללנו...

5

בציבור הישראלי נטוש ויכוח על דרכי המלחמה בטרור, על גשרים פתוחים או סגורים, על יד רכה או יד קשה, ועל ענישה סביבתית, כמובן. על מה שאסור ומה שמותר.

ויכוח זה הוא מבן טבעי, אך דבר אחד עלינו לזכור תוך כדי דיון. אם אנו מוציאים מכלל חשבון אמצעים שאין אנו נוקטים ולא ננקוט לעולם, אמצעים בארפאריים, כגון תפיסת בני־ערובה, או מעשי־שפטים של שפיכת דמי חפים משפע, אם אנו מוציאים מכלל דון ענינים אלה – שאינם עומדים ולא יעמדו על הפרק לוויכוח, מפני שאין הם קיימים במציאות ולא יהיו קיימים – אם אנו מוציאים זאת מכלל חשבון, סובב, למעשה, הדיון ברובד שבו מידת הצידוק המוסרי של האמצעי זהה עם מידת ההרתעה שבו.

משום כך אני סבור שבענין אמצעי המלחמה נגד הטרור אני מחשיב את דעותיהם ואת חילוקי דעותיהם של האנשים היודעים טעמה של מלחמה זו יותר משאני מחשיב את גילויי־הדעת של האקדמאים, וזאת על אף העובדה שגילויי־הדעת דנים על אמצעים אלה מצד "שרשי־הדברים", ואילו אנשי־המעשה דנים בכך לפי מה שאמצעי זה או אחר עשוי לבודד את המחבלים או להרתיע את עוזריהם. דעתי היא שקריטריון זה – אם אמצעי פלוני עשוי למנוע ולוא גם מקרה אחד של הנחת פצצה בשוק, או של מטח־יריות מתוך בית בג'נין או בחלחול – הוא במקרה זה הקריטריון המוסרי העליון.

משום כך, שעה ששר-החוץ אבא אבן מדבר בחוץ-לארץ על התנגדותו "האידיאולוגית" לאמצעים דרקוניים אפשר להבין לרוחו, אך גוני אידיאולוגיה זו אולי היו משתנים אילו היה עליו לפרק מטען חומר-נפץ העשוי להתפוצץ בכל דקה, או לרדוף אחרי חבלן בתוך עיר ערבית ולהיות צפוי למטח-יריות מכל שער או חלון, תוך ידיעה שאמצעים מסויימים היו אולי מונעים אפשרות זו או ממעיטים את סיכוייה.

וזאת בייחוד אם נזכור כי מה שתרמה מדיניות-החוץ שלנו לתדמית של ישראל, ככוח צבאי כובש ב"טריטוריות ערביות", היא תרומה אשר כל שאר עניינים אינם אלא ספיחים שלה.

6

עיקר סכנתו של הטרור היא, כמובן, סכנתו המוחשית, סכנת החבלה וההתנקשות, וכולנו יודעים כי מאמצי המלחמה נגדו אינם פוסקים אפילו רגע אחד.

אך סכנתו האחרת, זו העיונית כביכול, זו המסתברת כהליך שבסופו אנו עשויים לעמוד לא רק לפני תדמית שונה של מפעל התקומה היהודי אלא גם לפני משמעות שונה שלו, סכנה זו, שהיא פרי הדצינוניזאציה של המדיניות הישראלית, היא סכנה שאין אנו נותנים עליה את דעתנו. זוהי פצצת-שעון העשויה להפוך על-פיהם עיקרי משמעותו של מפעל התחיה הלאומית שלנו, ואת תקתוקו של שעון זה אנו מצויים לשמוע בעוד מועד.

7

רק מדיניות ישראלית כנה וגלויה, שאינה מתקפלת בניסוחים של סרק, אלא קמה מלוא קומתה לחשוף ולדרוש דין צדקו העולמי של הנרדף בעמי, -

רק מדיניות ישראלית שאינה ממציאה לבטי סתירה-טראגית בינה ובין התנועה הלאומית הערבית, אלא משמיעה את הקטרוג ההיסטורי על אותה תנועה לאומית ערבית אשר השיג 14 מדינות עצמאיות וכל להט יצריה מכיון עתה להמית את תנועת-התחיה היהודית על כברת-ארץ שהיא חלק המאה משטחי הריבונות הערבית, -

רק מדיניות ישראלית היודעת כי היא קובעת את משמעות עברו ואת הווהו ועתידו של העם, -

רק מדיניות ישראלית כזאת תוכל גם לתקן את "תדמיתנו" בעלם וגם לתלוש את הכתרים הנלעגים העוטרם כיום את ראשי כנופיות הפורעים של הטרור הערבי.